

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30.11.2017, sen. zn. 29 NSČR 116/2015, ECLI:CZ:NS:2017:29.NSČR.116.2015.1

Číslo: 24/2019

Právní věta: Pohledávka vzniklá před rozhodnutím o úpadku dlužníka a představovaná paušální částkou nákladů řízení o přestupcích není mimosmluvní sankcí ve smyslu ustanovení § 170 písm. d) insolvenčního zákona (ani „příslušenstvím“ takové mimosmluvní sankce) a je-li řádně a včas přihlášena, lze ji uspokojit v insolvenčním řízení vedeném na majetek dlužníka.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 30.11.2017

Spisová značka: 29 NSCR 116/2015

Číslo rozhodnutí: 24

Číslo sešitu: 2

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Insolvenční řízení, Náklady řízení

Předpisy: § 170 písm. d) IZ

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

I. Dosavadní průběh řízení

1. Usnesením ze dne 27. 11. 2014, č. j. MSPH 88 INS 15349/2014-P5-2, Městský soud v Praze (dále jen „insolvenční soud“):

1/ Odmítl přihlášku pohledávky č. 5 věřitele č. 5 města P. (dále jen „věřitel č. 5“) [bod I. výroku].

2/ Určil, že právní mocí tohoto rozhodnutí končí účast věřitele č. 5 v insolvenčním řízení (bod II. výroku).

2. Insolvenční soud vyšel z toho, že podáním doručeným insolvenčnímu soudu 1. 10. 2014 přihlásil věřitel č. 5 do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka (P. Z.) pohledávku v celkové výši 26 010 Kč, vzniklou „z titulu uložení pokuty za přestupek“ dle § 12 odst. 1, § 14 odst. 1 a § 22 odst. 4 zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, rozhodnutím ze dne 12. 5. 2010, č. j. MHMP 420424/2010/Šan.

3. Na tomto základě insolvenční soud - vycházející z ustanovení § 170 a § 185 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona) - uzavřel, že předmětná pohledávka má charakter pohledávek, které jsou vyloučeny z uspokojení podle § 170 písm. d) insolvenčního zákona.

4. K odvolání věřitele č. 5 (jež se týkalo pouze částky 1 510 Kč) Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 23. 7. 2015, č. j. MSPH 88 INS 15349/2014, 1 VSPH 92/2015-P5-9, potvrdil usnesení insolvenčního soudu. Odvolací soud vyšel ve skutkové rovině (na základě obsahu spisu) dále z toho, že přihlášená pohledávka sestává z částky 24 500 Kč odpovídající pokutě uložené za přestupek podle ustanovení § 12 odst. 1, § 14 odst. 1 a § 22 odst. 4 zákona o přestupcích, z částky 1 000 Kč představující paušální poplatek podle ustanovení § 79 odst. 1 a 4 zákona o přestupcích [stanovený podle § 1 odst. 1 vyhlášky Ministerstva vnitra č. 231/1996 Sb., kterou se stanoví paušální částka nákladů řízení o přestupcích (dále jen „vyhláška o paušální částce“)] a z částky 510 Kč tvořené náklady za nařízení daňové exekuce stanovené exekučním příkazem ze dne 17. 7. 2014, č. j. MHMP 1040612/2014.

5. Na výše uvedeném základě dospěl odvolací soud - vycházející dále z ustanovení § 170 a § 189 odst. 1 insolvenčního zákona, z ustanovení § 13 odst. 3 a § 79 odst. 1 zákona o přestupcích a z ustanovení § 121 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „obč. zák.“) - po přezkoumání napadeného usnesení k závěru, že insolvenční soud nepochybil, jestliže přihlášku pohledávky, včetně jejího příslušenství odmítl a ukončil účast odvolatele v insolvenčním řízení.

6. Podle odvolacího soudu z výše uvedených zjištění vyplývá, že poplatek ve výši 1 000 Kč podle § 79 odst. 1 a 4 zákona o přestupcích a částka 510 Kč, představující náklady exekuce, jsou náklady spojenými s uložením pokuty a jejím vymáháním. Je proto zřejmé, že jde o příslušenství pokuty ve výši 24 500 Kč, jak ostatně odvolatel uvedl v přihlášce. Se zřetelem k ustanovení § 121 odst. 3 obč. zák. tak jsou poplatek a náklady za nařízení exekuce spojeny s pohledávkou představující uloženou pokutu, která se v insolvenčním řízení neuspokojuje. Proto nelze v insolvenčním řízení uspokojit ani příslušenství této pohledávky.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

7. Proti usnesení odvolacího soudu podal věřitel č. 5 dovolání, jež se týká pouze paušální částky 1 000 Kč na nákladech přestupkového řízení, a jehož přípustnost vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, konkrétně otázky režimu pohledávky tvořené náklady správního řízení dle § 79 zákona o přestupcích. Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (tedy, že je dán dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud „přiznal právní nárok na uspokojení nákladů správního řízení v insolvenčním řízení“, a aby napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

8. Dovolatel uvádí, že předmětnou část pohledávky nelze podřadit žádné z pohledávek taxativně vypočtených v ustanovení § 170 insolvenčního zákona. Nejde o mimosmluvní sankci, ani o její příslušenství, ale o zákonnou částku nákladů řízení, pevně určenou zákonem. Na podporu tohoto závěru poukazuje na rozhodnutí (jiných) insolvenčních soudů ve skutkově obdobných věcech, jež takovou pohledávku uznaly.

III.

Přípustnost dovolání

9. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 29. 9. 2017) se podává z bodu 2., článku II, části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

10. Dovolání v dané věci je přípustné podle § 237 o. s. ř., když v posouzení otázky dovoláním předestřené jde o věc dovolacím soudem dosud neřešenou.

IV. Důvodnost dovolání

11. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto - v hranicích právních otázek vymezených dovoláním - zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

12. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

13. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona, zákona o přestupcích a vyhlášky o paušální částce:

§ 170 (insolvenčního zákona)

V insolvenčním řízení se neuspokojují žádným ze způsobů řešení úpadku, není-li dále stanoveno jinak,

- a/ úroky, úroky z prodlení a poplatek z prodlení z pohledávek přihlášených věřitelů, vzniklých před rozhodnutím o úpadku, pokud přirostly až v době po tomto rozhodnutí,
- b/ úroky, úroky z prodlení a poplatek z prodlení z pohledávek věřitelů, které se staly splatné až po rozhodnutí o úpadku,
- c/ pohledávky věřitelů z darovacích smluv,
- d/ mimosmluvní sankce postihující majetek dlužníka, s výjimkou penále za nezaplacení daní, poplatků, a jiných obdobných peněžitých plnění, pojistného na sociální zabezpečení, příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a pojistného za veřejné zdravotní pojištění, pokud povinnost zaplatit toto penále vznikla před rozhodnutím o úpadku,
- e/ smluvní pokuty, pokud právo na jejich uplatnění vzniklo až po rozhodnutí o úpadku,
- f/ náklady účastníků řízení vzniklé jim účastí v insolvenčním řízení.

§ 79 (zákona o přestupcích) Náhrada nákladů řízení

(1) Občanovi, který byl uznán vinným z přestupku, jakož i navrhovateli, bylo-li řízení zahájené na jeho návrh zastaveno podle § 76 odst. 1 písm. a), b), c) nebo j), se uloží povinnost nahradit státu náklady spojené s projednáváním přestupku. Náklady řízení se hradí paušální částkou, kterou stanoví ministerstvo vnitra České republiky v dohodě s ministerstvem financí České republiky zvláštním právním předpisem.

(2) Povinnost nahradit náklady řízení nelze uložit v blokovém řízení (§ 84) ani v řízení příkazním (§ 87).

(3) Z důvodů zvláštního zřetele hodných lze od uložení povinnosti nahradit náklady řízení podle odstavce 1 zcela nebo zčásti upustit.

(4) Náhrada nákladů řízení je příjmem obce, jejíž orgán rozhodl o přestupku v prvním stupni. Náhrada nákladů řízení o přestupku, který vedl jiný správní orgán České republiky, je příjmem státního rozpočtu této republiky.

§ 1 (vyhlášky o paušální částce)

(1) Paušální částka nákladů řízení o přestupcích, kterou je povinen nahradit občan podle § 79

odst. 1 zákona, činí 1 000 Kč.

(...)

§ 121 (obč. zák.)

(...)

(3) Příslušenstvím pohledávky jsou úroky, úroky z prodlení, poplatky z prodlení a náklady spojené s jejím uplatněním.

14. Ve výše citované podobě (pro věc rozhodné) platilo ustanovení § 170 insolvenčního zákona již v době zahájení insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka (4. 4. 2014) a do vydání napadeného usnesení nedoznalo změn. Ustanovení § 79 zákona o přestupcích, § 1 odst. 1 vyhlášky o paušální částce a § 121 odst. 3 obč. zák. ve výše citované podobě (pro věc rozhodné) platila v době vydání rozhodnutí o přestupku (12. 5. 2010).

15. Kategorizací pohledávek věřitelů z hlediska možnosti jejich uspokojení v insolvenčním řízení vedeném na majetek dlužníka, se Nejvyšší soud zabýval již v usnesení ze dne 30. 11. 2011, sen. zn. [29 NSČR 16/2011](#), uveřejněném pod č. 54/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 54/2012“). V R 54/2012 pak Nejvyšší soud v návaznosti na výklad podaný k přednostním pohledávkám, konkrétně k pohledávkám za majetkovou podstatou (§ 168 insolvenčního zákona) a k pohledávkám postaveným na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou (§ 169 insolvenčního zákona) uvedl, že:

„Protipólem takto nastavené úpravy pohledávek věřitelů uspokojitelných v insolvenčním řízení jsou pohledávky, které insolvenční zákon z takového uspokojení výslovně vylučuje, ač by jinak patřily mezi pohledávky, jež se (v intencích výše podaného výkladu) uspokojit mohou. Jde o pohledávky vypočtené v § 170 insolvenčního zákona“.

16. Nehledě k míře (ne)přesnosti srovnávací historické metody výkladu právní normy jako druhu její interpretace (srov. Knapp., V.: Teorie práva, 1. vydání. Praha, C. H. Beck 1995, str. 169 – 173), Nejvyšší soud uvádí, že v té či oné míře obsahovala výčet pohledávek vyloučených z uspokojení v úpadkovém řízení každá ze zákonných úprav úpadkového práva v českých zemích od roku 1914. Šlo o následující zákonné úpravy (a v nich obsažená ustanovení):

17. Císařské nařízení č. 337/1914 ř. z., jímž se zavádí řád konkursní, vyrovnací a odpůrcí, recipované Československou republikou a platné na jejím území až do 1. 4. 1931 (dále jen „konkursní řád z roku 1914“):

Vyloučené nároky.

§ 57

Jako konkursní pohledávky nemohou býti požadovány:

1. úroky z konkursních pohledávek za dobu od prohlášení konkursu, jakož i náklady, které vzniknou jednotlivým věřitelům účastí na řízení;
2. peněžité tresty pro trestné činy jakéhokoliv druhu;
3. nároky z darování a v konkursu na pozůstalost také nároky z odkazů.

Znění § 57 konkursního řádu z roku 1914 je citováno podle díla Voska, J.: Řády konkursní, vyrovnací a odpůrcí. Nákladem „Československého Kompasu“ tiskařské a vydavatelské akc. spol. Praha 1926 (dále jen „Voska, 1926“).

18. Zákon č. 64/1931 Sb. z. a n., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůrcí (dále jen „konkursní řád z roku 1931“):

Vyloučené nároky.

(1) Jako konkursní pohledávky nemohou být uplatňovány:

1. úroky z konkursních pohledávek za dobu od prohlášení konkursu, jakož i útraty, které vzniknou jednotlivým věřitelům z účasti na konkursním řízení;
2. peněžité tresty pro trestné činy jakéhokoliv druhu;
3. nároky z darování a v konkursu pozůstalosti také nároky z odkazů.

(2) Nároky na výživné příslušející oprávněnému ze zákona, mohou být v konkursu uplatněny za dobu po prohlášení konkursu jen, je-li úpadce zavázán jako dědic osoby povinné poskytovat výživu.

19. Zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (dále též jen „ZKV“):

§ 33

(1) Z uspokojení pohledávek jsou vyloučeny

- a/ úroky, úroky z prodlení a poplatky z prodlení z pohledávek věřitelů vzniklých před prohlášením konkursu, jestliže přirostly v době od prohlášení konkursu;
- b/ náklady účastníků řízení vzniklé jim účastí na konkursním řízení;
- c/ nároky věřitelů z darovacích smluv;
- d/ mimosmluvní sankce postihující majetek úpadce, s výjimkou penále za nezaplacení daní, poplatků, cla, pojistného na sociální zabezpečení, příspěvku na státní politiku zaměstnanosti nebo pojistného na veřejné zdravotní pojištění včas a ve správné výši, pokud povinnost zaplatit toto penále vznikla před prohlášením konkursu;
- e/ smluvní pokuty, pokud by nárok na ně vznikl až po prohlášení konkursu.

20. Z podaného přehledu zákonných úprav je patrné, že:

1/ Úprava pohledávek vyloučených z uspokojení v insolvenčním řízení týkající se úroků, úroků z prodlení a poplatku z prodlení, obsažená v § 170 písm. a) a b) insolvenčního zákona, je srovnatelná s úpravou obsaženou v § 33 odst. 1 písm. a) ZKV, v § 59 odst. 1 bodu 1. konkursního řádu z roku 1931 a v § 57 bodu 1. konkursního řádu z roku 1914.

2/ Úprava pohledávek vyloučených z uspokojení v insolvenčním řízení týkající se pohledávek z darovacích smluv, obsažená v § 170 písm. c) insolvenčního zákona, je srovnatelná s úpravou obsaženou v § 33 odst. 1 písm. c) ZKV, v § 59 odst. 1 bodu 3. konkursního řádu z roku 1931 a v § 57 bodu 3. konkursního řádu z roku 1914.

3/ Úprava pohledávek vyloučených z uspokojení v insolvenčním řízení týkající se pohledávek ze smluvních pokut je srovnatelná s úpravou obsaženou v § 33 odst. 1 písm. e) ZKV.

4/ Úprava pohledávek vyloučených z uspokojení v insolvenčním řízení týkající se nákladů účastníků řízení vzniklých jim účastí v insolvenčním řízení, obsažená v § 170 písm. f) insolvenčního zákona, je srovnatelná s úpravou obsaženou v § 33 odst. 1 písm. b) ZKV, v § 59 odst. 1 bodu 1. konkursního řádu z roku 1931 a v § 57 bodu 1. konkursního řádu z roku 1914.

Pro poměry dané věci je nicméně zjevné, že předmětná pohledávka se k těmto ustanovením neváže a že spor se vede výlučně o použitelnost pravidla vyjádřeného v ustanovení § 170 písm. d) insolvenčního zákona.

21. Úprava pohledávek vyloučených z uspokojení v insolvenčním řízení týkající se pohledávek z mimosmluvních sankcí postihujících majetek dlužníka, obsažená v § 170 písm. d) insolvenčního zákona, je srovnatelná s úpravou obsaženou v § 33 odst. 1 písm. d) ZKV a – jak bude dále rozebráno – s úpravou obsaženou v § 59 odst. 1 bodu 2. konkursního řádu z roku 1931 a v § 57 bodu 2. konkursního řádu z roku 1914.

22. Jakkoli ustanovení § 59 odst. 1 bodu 2. konkursního řádu z roku 1931 a ustanovení § 57 bodu 2. konkursního řádu z roku 1914 vylučovala (slovně) z uspokojení v konkursu pohledávky z titulu „peněžitých trestů pro trestné činy jakéhokoliv druhu“, dobová literatura dovozovala, že výluka se vztahuje na peněžité tresty jakéhokoliv druhu. Tak v díle Voska, 1926, se k § 57 bodu 2. konkursního řádu z roku 1914 na str. 163 uvádí, že vyloučeny jsou takto „peněžité tresty uložené soudy i úřady administrativními (finančními) v řízení trestním, kárném i tresty pořádkové“. V díle Voska, J.: Konkursní, vyrovnací a odpůrcí řády. Právnické knihkupectví a nakladatelství Linhart & Pekárek. Praha 1931, se k § 59 odst. 1 bodu 2. konkursního řádu z roku 1931 na str. 236-237 uvádí, že: „V konkursu nemohou být vymáhány (proti konkursní podstatě) peněžité tresty jakéhokoliv druhu, ať byly uloženy soudy nebo úřady správními (finančními), v řízení civilním, trestním, trestním důchodkovém, kárném (i tresty pořádkové)“. Tamtéž (na str. 235) je citováno (jako použitelné při výkladu § 59 odst. 1 bodu 2. konkursního řádu z roku 1931) rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 1926, sp. zn. R I 793/26, uveřejněné pod č. 6316 Sbírky rozhodnutí nejvyšších stolic soudních Čs. republiky, kterou uspořádal Dr. F. Vážný (dále jen „Vážný č. 6316“), v němž Nejvyšší soud uzavřel, že pod ustanovení § 57 bodu 2. konkursního řádu z roku 1914 spadají nejen tresty soudní, důchodkové a berní, nýbrž i kárné a pořádkové, bez ohledu na to, kým byly uloženy, pokud v sobě nezahrnují náhradu škody. V díle Štajgr, F.: Konkursní právo, Nakladatelství Všeherd, Praha 1947, str. 126, se k výkladu § 59 odst. 1 bodu 2. konkursního řádu z roku 1931 uvádí (opět s výslovným odkazem na rozhodnutí Vážný č. 6316), že z konkursu jsou vyloučeny „peněžité tresty uložené úpadci ať před nebo po prohlášení konkursu za činy jakéhokoliv druhu, tedy jak tresty soudní, tak policejní, daňové, důchodkové, disciplinární, pořádkové, pokud v sobě nezahrnují náhradu škody“.

23. Budiž dále řečeno, že stejně vykládá termín „mimosmluvní sankce postihující majetek úpadce“ (obsažený tehdy v § 33 odst. 1 písm. d) ZKV bez výjimek doplněných s účinností od 1. dubna 1998 až novelou zákona o konkursu a vyrovnání provedenou zákonem č. 12/1998 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů) dílo Steiner, V.: Zákon o konkursu a vyrovnání. Komentář. 2. vydání. Linde Praha, a. s., Praha 1996 (dále jen „Steiner“). Tam se na str. 192 uvádí, že pod uvedený pojem spadají „nejen tresty soudní, ale i kárné a pořádkové, bez ohledu na to, kým byly uloženy, pokud v sobě nezahrnují náhradu škody“. Tamtéž je v uvedených souvislostech přímo odkazováno na rozhodnutí Vážný č. 6316 (s chybou v čísle judikátu založenou uvedením posledních dvou čísel v opačném pořadí). V díle Zoulík, F.: Zákon o konkursu a vyrovnání. Komentář. 3. vydání. Praha, C. H. Beck 1998, se k výkladu § 33 odst. 1 písm. d) ZKV (ve výše citovaném znění) na str. 178 uvádí, že pod pojem mimosmluvní sankce postihující majetek úpadce patří peněžité tresty ukládané soudy podle trestního zákona, pokuty ukládané orgány veřejné správy podle zákona o přestupcích a správní sankce ukládané příslušnými správními orgány podle zvláštních zákonů. V díle Kotoučová, J. Zákon o konkursu a vyrovnání a předpisy související. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2002, str. 264, se k témuž ustanovení zákona o konkursu a vyrovnání uvádí, že mimosmluvní sankcí postihující majetek úpadce může být např. pořádková pokuta uložená soudem. Za mimosmluvní sankci lze dále považovat i peněžítý trest uložený soudem podle trestního zákona, pokuty ukládané státními orgány podle zákona o přestupcích, dále pak správní sankce ukládané správními orgány například podle zákona č. 64/1986 Sb., o České obchodní inspekci, v platném znění.

24. V literatuře k insolvenčnímu zákonu se při výkladu § 170 písm. d) insolvenčního zákona omezuje dílo Zelenka, J. a kolektiv: Insolvenční zákon. Poznámkové vydání s důvodovou zprávou. 1. vydání, Praha, Linde 2007, str. 276, na konstatování, že předmětné ustanovení vychází z ustanovení § 33 odst. 1 ZKV, jež v zásadě toliko zpřesňuje. V díle Kozák, J. - Budín, P. - Dadam, A. - Páchl, L.: Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář. Praha. ASPI, a. s. 2008, str. 221, se uvádí, že tímto ustanovením mají být vyloučeny z úhrady sankce dané právní úpravou u uvedených povinností. V díle Hásová, J. a kol.: Insolvenční zákon. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 600-608, se pak uvádí, že „v oblasti mimosmluvních sankcí jako

nároků vyloučených z uspokojení v průběhu insolvenčního řízení i nadále platí, že se jedná zejména o pokuty ukládané správními úřady, o správní sankce ukládané opět správními orgány podle zvláštních zákonů a též o peněžité tresty ukládané soudy podle trestního zákona“.

25. Ve výkladu ustanovení § 170 písm. d) insolvenčního zákona byla dále soudní praxe sjednocena tím, že Nejvyšší soud uveřejnil pod č. 44/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 7. 9. 2012, sp. zn. [1 VSPH 1159/2012](#) (dále jen „R 44/2013“), s právní větou, podle níž:

„V insolvenčním řízení se zásadně neuspokojují žádným ze způsobů řešení úpadku mimosmluvní sankce, včetně nezaplacené blokové pokuty (§ 170 písm. d) insolvenčního zákona), ani jejich příslušenství, včetně nákladů za nařízení daňové exekuce (§ 182 a § 183 zákona č. 280/2009 Sb., daňového řádu). Přihlášku takové pohledávky insolvenční soud odmítne podle § 185 insolvenčního zákona“.

26. V rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 4. 2. 2010, č. j. 22 Ca 234/2009-39, uveřejněném pod č. 2134/2010 Sbírky rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, byla mezi pohledávku vyloučenou z uspokojení v insolvenčním řízení podle § 170 písm. d) insolvenčního zákona zařazena pokuta uložená dlužníku za správní delikty podle § 26 odst. 1 písm. c) a i), odst. 2 zákona č. 251/2005 Sb., o inspekci práce.

27. V takto ustaveném právním rámci lze k dovolatelově pohledávce uvést (ve vazbě na kategorizaci pohledávek popsanych v R 54/2012), že jde o pohledávku, která vznikla před rozhodnutím o úpadku a kterou jako věřitel uplatňuje vůči dlužníku (za předpokladu, že pro ni neplatí výluka plynoucí z § 170 písm. d) insolvenčního zákona) přihláškou (§ 165 insolvenčního zákona). Podle výše podaného přehledu pak není žádných pochyb o tom, že pokuta ve výši 24 500 Kč uložená dlužníku za přestupek podle ustanovení § 12 odst. 1, § 14 odst. 1 a § 22 odst. 4 zákona o přestupcích, je mimosmluvní sankcí vyloučenou z uspokojení v insolvenčním řízení podle ustanovení § 170 písm. d) insolvenčního zákona.

28. Otázkou rozhodnou pro výsledek dovolacího řízení je pouze to, zda částka 1 000 Kč představující paušální částku nákladů řízení o přestupcích ve smyslu § 79 odst. 1 věty druhé zákona o přestupcích, jejíž výši vymezuje ustanovení § 1 odst. 1 vyhlášky o paušální částce, je nákladem spojeným s uložením pokuty a tedy příslušenstvím pokuty ve smyslu § 121 odst. 3 obč. zák. (jak uzavřel odvolací soud) nebo zda má jinou povahu a jakou.

29. Náklady řízení o přestupcích představují zejména nezbytné výdaje (prozatímně) nesené státem (obcí, jež rozhoduje o přestupku) či stranami řízení, a to za tím účelem, aby mohlo být řízení řádně vedeno a ukončeno. Jde např. o hotové výdaje účastníků a jejich zástupců, tlumočné, znalečné, náklady na sepsání písemností a jejich doručení, nebo výdaje kanceláře, přičemž povinnost nahradit státu (obci, jež rozhoduje o přestupku) náklady spojené s projednáváním přestupku jde ve smyslu § 79 odst. 1 zákona o přestupcích buď k tíži občana, který byl uznán vinným z přestupku nebo k tíži navrhovatele, bylo-li řízení o přestupku zahájeno na jeho návrh zastaveno podle § 76 odst. 1 písm. a), b), c) nebo j) zákona o přestupcích. Je také na místě zdůraznit, že o povinnosti k náhradě nákladů řízení musí přestupkový orgán rozhodnout vždy i v případě, kdy od uložení sankce upouští, tedy v případě, kdy podle ustanovení § 11 odst. 3 zákona o přestupcích (v rozhodném znění) postačuje k nápravě pachatele samotné projednání přestupku. Povinnost k náhradě nákladů řízení pak má i ten občan, jenž byl v přestupkovém řízení uznán vinným a jemuž byla uložena nikoli pokuta, ale jiná sankce podle § 11 odst. 1 zákona o přestupcích (v rozhodném znění) [napomenutí (písmeno a/), zákaz činnosti (písmeno c/), propadnutí věci (písmeno d/)].

30. Na druhé straně vylučuje zákon o přestupcích možnost uložení náhrady nákladů řízení o přestupcích v blokovém řízení a v příkazním řízení (§ 79 odst. 2 zákona o přestupcích) a umožňuje

rozhodujícím orgánu zcela nebo zčásti upustit od uložení povinnosti nahradit náklady řízení o přestupcích z důvodů zvláštního zřetele hodných (§ 79 odst. 3 zákona o přestupcích).

31. Účel paušální náhrady nákladů řízení o přestupcích tak nesměřuje k potrestání (a to ani u osoby, které je za spáchaný přestupek uložena pokuta), ale právě k tomu, aby státu (v režimu § 79 odst. 3 zákona o přestupcích obci, jejíž orgán rozhodl o přestupku) byla (alespoň zčásti, „paušálem“) nahrazena majetková újma spočívající ve vynaložení nákladů nezbytných k projednání přestupku a rozhodnutí o něm. Povaha takového nároku se více než „příslušenství mimosmluvní sankce“ blíží škodnímu nároku, jež z působnosti obdobných pravidel obsažených v konkursních řádech z roku 1914 a 1931 vylučovala prvorepubliková judikatura (srov. opět rozhodnutí Vážný č. 6316) a z působnosti pravidla obsaženého v obdobně formulovaném § 33 odst. 1 písm. d) ZKV literatura (srov. opět Steiner, str. 192). Má totiž za úkol (byť i jen zčásti, relativně nízce nastaveným „paušálem“) reparovat majetkovou újmu vzniklou státu (v daných poměrech obci, jež plní úkoly státu a jejíž orgán o přestupku rozhodoval) coby náklady nezbytně vynaložené za účelem projednání přestupku a rozhodnutí o něm. V dotčeném ohledu nejde o případ srovnatelný s tím, jenž byl řešen v R 44/2013 ve vazbě na náklady za nařízení exekuce spojené s vymáháním uložené pokuty.

32. V této souvislosti je zjevně nepřipadný poukaz odvolacího soudu na ustanovení § 121 odst. 3 obč. zák., když sankce ukládaná (za spáchaný přestupek) podle zákona o přestupcích (o jejíž „příslušenství“ v podobě „nákladů spojených s uložením pokuty a jejím vymáháním“ mělo jít podle odvolacího soudu) nemá původ v právu občanském (není občanskoprávním nárokem).

33. Nejvyšší soud tudíž uzavírá, že pohledávka vzniklá před rozhodnutím o úpadku dlužníka a představovaná paušální částkou nákladů řízení o přestupcích ve smyslu § 79 odst. 1 věty druhé zákona o přestupcích, jejíž výši vymezuje ustanovení § 1 odst. 1 vyhlášky o paušální částce, není mimosmluvní sankcí ve smyslu ustanovení § 170 písm. d) insolvenčního zákona (ani „příslušenstvím“ takové mimosmluvní sankce) a je-li řádně a včas přihlášena, lze ji uspokojit v insolvenčním řízení vedeném na majetek dlužníka.

34. Dovolání je tudíž důvodné. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), napadené rozhodnutí změnil (ve shodě s ustanovením § 243d písm. b) o. s. ř., když dosavadní výsledky řízení ukazují, že je možné o věci rozhodnout) v tom duchu, že přihláška pohledávky věřitele č. 5 se v rozsahu týkajícím se částky 1 000 Kč, představující paušální částku nákladů řízení o přestupcích, neodmítá.